

สรุปผลการดำเนินการ

โครงการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM)

มาใช้สมุนไพรรักษาโรค: สมุนไพรใช้กับผิวหนัง

วันที่ 24 ธันวาคม 2567

09.00 – 10.00 น.

ดำเนินการโดย

สาขาเภสัชเวช คณะเภสัชศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้จัดทำโครงการ มาใช้สมุนไพรให้ถูกต้องกัน: สมุนไพรใช้กับผิวหนัง

1. รศ.ดร.สริน ทัดทอง	หัวหน้าสาขาเภสัชเวช
2. รศ.ดร.วรพรรณ สิริธิดาวร	กรรมการ
3. ผศ.ดร.ลลิตา วีระเสถียร	กรรมการ
4. ผศ.ดร.วิภาพร เสรีเด่นชัย	กรรมการ
5. ผศ.ดร.ศิริวรรณ อธิคมกุลชัย	กรรมการ
6. อ.ดร.ปัญญาดา ปัญญาทิพย์	กรรมการและเลขานุการ
7. นางสาววัลลภา จิตตะชัย	นักวิทยาศาสตร์
8. นายสมัย นาวงษ์	พนักงานบริการ
9. นายฉัตรชัย บุญมา	นักวิชาการคอมพิวเตอร์
10. นายปราโมทย์ พงศ์พิสุทธิโกศล	นักวิชาการโสตทัศนศึกษา
11. นางสาวณัฐณิชา อาษานอก	ผู้ปฏิบัติงานทั่วไป

ที่มาและความสำคัญ

เนื่องจากการตระหนักถึงการใช้สมุนไพรอย่างถูกต้องและปลอดภัย โดยเฉพาะสมุนไพรที่ใช้กับผิวหนัง ของคณาจารย์สาขาเภสัชเวช คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทางสาขาเภสัชเวชจึงจัดโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ขึ้น เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับอาจารย์ เจ้าหน้าที่ แม่บ้าน หรือผู้ที่สนใจใช้เป็นสมุนไพร ซึ่งโครงการนี้จะช่วยส่งเสริมการใช้สมุนไพรเพื่อส่งเสริมสุขภาพและรักษาโรคหรืออาการทางผิวหนังเบื้องต้น ช่วยลดการใช้สารเคมีที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อผิวหนัง ดังนั้นโครงการนี้ไม่เพียงแต่ช่วยอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวันและเพิ่มความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติด้วย

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

1. เพื่อแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรที่ใช้กับผิวหนัง
2. เพื่อจัดการความรู้ในด้านการนำสมุนไพรที่ใช้กับผิวหนัง ไปใช้ประโยชน์อย่างถูกต้อง

กำหนดการโครงการ มาใช้สมุนไพรมั้ให้ถูกต้องกัน: สมุนไพรมั้ใช้กับผิวน้หน้า

วันที่ 24 ธันวาคม 67 เวลา 9:00-10:00 น.

ทาง MS Teams

เวลา	กิจกรรม
9:00-9:10 น.	กล่าวต้อนรับและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน โดย รศ.ดร.วรพรรณ สิทธิถาวร
9:10-9:50 น.	แนะนำให้รู้จักและการนำสมุนไพรมั้ไปใช้กับผิวน้หน้า โดย ผศ.ดร.วิภาพร เสร้เด้นชัย
9:50-10:00 น.	แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดย ผศ.ดร.วิภาพร เสร้เด้นชัย และ ผศ.ดร.ลลิตา วีระเสถียร

องค์ความรู้โดยสรุปของกิจกรรม

สมุนไพรที่ใช้กับผิวหนัง

ขมิ้นชัน

(ขมิ้น ขมิ้นแกง ขมิ้นทอง ขมิ้นแดง ขมิ้นชัน ขมิ้นหยวก, ขมิ้นหัว (เชียงใหม่) หมิ้น, ขี้มัน (ภาคใต้)

ส่วนที่ใช้: ลำต้นใต้ดิน หรือเราเรียกว่าเหง้า ลักษณะจะเป็นข้อปล้องขนาดเท่านิ้วมือ หักดูจะเห็นเนื้อสีส้มเราอาจพบสมุนไพรที่มีสีเหลือง/ส้มคล้ายขมิ้นชัน คือ ขมิ้นอ้อย แต่ขมิ้นอ้อยจะมีลักษณะข้อปล้องที่ใหญ่กว่ามาก แต่จะมีสีส้มค่อนข้างเหลือง ส่วนไหลจะมีเหง้าขนาดใหญ่ เนื้อข้างในสีเหลืองและมีกลิ่นเฉพาะตัวมาก ขมิ้นชันมีสาร curcuminoids และน้ำมันหอมระเหยเป็นสารสำคัญให้สีเหลือง มีฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาต้านอนุมูลอิสระ ต้านเชื้อแบคทีเรีย

วิธีการใช้: นำขมิ้นมาใช้ประโยชน์ได้ทั้งเหง้าสดและแห้ง เหง้าสดตำให้พอแหลกหรือผงแห้งใช้ขัดฟอกผิว ชะลอการเสื่อมของเซลล์ผิว ทำให้ผิวเหลืองนวล ภาษาวรรณคดี “แม่เนื้อทอง” สีเหลืองดั่งทองทาหรือนำเหง้าขมิ้นสด 2 นิ้วฝนกับน้ำต้มสุกทาบริเวณที่เป็น หรือใช้ผงขมิ้นโรยบริเวณแผลที่มีอาการแพ้จากแมลงสัตว์กัดต่อย และแผลพุพอง ฝีหนอง

ไหล

หว่านไฟ (อีสาน) ปูลอย ปูเลย มินสะล่าง (แม่ฮ่องสอน)

ส่วนที่ใช้: เหง้ามีข้อปล้อง ขนาดใหญ่ เนื้อมีสีเหลือง ไพลมี Curcuminoids สีเหลืองแต่ไม่มากเท่าขมิ้นชัน น้ำมันหอมระเหย และ(E)-1-(3,4-dimethoxyphenyl) butadiene (DMPBD) มีคุณสมบัติต้านการอักเสบได้ ส่วนใหญ่นำมาใช้ทางยา ใช้ แก้เคล็ด ชัดยอก

วิธีการใช้: นำเหง้าไหลสด ตำให้ละเอียดคั้นน้ำทา ถู นวดบริเวณที่บวมอักเสบ หรือตำให้ละเอียดผสมเกลือเล็กน้อยทำเป็นลูกประคบ ซึ่งจะมีสมุนไพรอื่นๆอีกหลายชนิดเช่น ผิวมะกรูด ใบมะขาม ขมิ้นชัน ตะไคร้บ้าน ใบส้มป่อย เปลือก การบูร (พิมเสน หรือใบเป่า ใบพลับพลึง แล้วแต่สูตร) นำมาห่อผ้าขาวบาง วิธีใช้นำไปอังไอน้ำประคบบริเวณที่ปวดเมื่อย ฟกช้ำ

ข่า

ข่าใหญ่ ข่าหลวง ข่าหยวก (ภาคเหนือ) สะเออเคย (แม่ฮ่องสอน) สะเขย (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน)

ส่วนที่ใช้: เหง้ามีข้อปล้อง ขนาดใหญ่ เนื้อมีสีขาวนวล กลิ่นเฉพาะตัว

วิธีการใช้: เหง้าแก่ นำมาตำให้ละเอียด ใช้ทาบริเวณที่เป็นโรคผิวหนัง กลากเกลื้อน ใช้เป็นยารักษาภายนอก หรือจะตำใช้ทำกระสายเป็นเหล้าโรง ทารักษาอาการคันในโรคลมพิษ แก้ปวดท้อง ท้องอืด แน่นท้อง ใช้เหง้าแก่สด หรือแห้งขนาด 1 หัวแม่มือ (สด 5 กรัมแห้ง 2 กรัม) ต้มน้ำดื่ม โรคกลากเกลื้อน ใช้เหง้าแก่ผานเป็นแผ่นบางๆ แช่เหล้าขาวทิ้งไว้ 1 คืน ทาบริเวณที่เป็นวันละ 3-4 ครั้ง เมื่อหายแล้วให้ใช้ต่ออีก 7 วัน

ว่านหางจระเข้

เป็นไม้อวบน้ำ ส่วนนำมาใช้ประโยชน์รุ่นและยางจากใบ น้ำยาง น้ำยางสีเหลืองจากใบนำไปเคี้ยว เรียกว่ายาตำเข้าในตำรายาไทย ใช้เป็นยาระบาย เนื่องจากมีสารกลุ่มแอนทราควิโนน คือ Aloe-emodin ซึ่งออกฤทธิ์ที่ลำไส้ใหญ่ใช้เป็นยาระบาย

ส่วนที่ใช้: รุ่นจากใบ รักษาแผลไฟไหม้ การอักเสบของผิวหนัง และรักษาแผลที่เกิดจากการไหม้และจากการฉายรังสี ใช้ปิดขมับ รักษาอาการปวดศีรษะ ทำให้เย็นดูดีพิษ หรือรับประทานเพื่อรักษาโรคกระเพาะอาหาร นอกจากนี้รุ่นของว่านหางจระเข้มาใช้ในสวนเป็นส่วนผสมในเครื่องสำอางเพื่อเพิ่มความชุ่มชื้นแก่ผิว และลดการอักเสบ สารออกฤทธิ์คือ aloctin A แต่สารนี้สลายตัวง่ายเมื่อถูกความร้อน ไม่ควรทิ้งรุ่นไว้เกิน 24 ชม.วิธีใช้

วิธีการใช้: สำหรับแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก คือนำใบมาปอกเปลือกสีเขียวด้านนอกออก นำรุ่นมาล้างยางออกให้สะอาด นำรุ่นมาพอกบริเวณแผลให้ชุ่มทุกชั่วโมงในตอนแรก เมื่ออาการดีขึ้นทา 3-4 ครั้งต่อวันจนกว่าจะหาย ข้อควรระวัง อยางที่ติดมากับรุ่นอาจทำให้ระคายเคืองผิวหนัง ควรล้างยางออกให้หมด

ทองพันชั่ง

หญ้ามันไก่ ทองคันทั่ง

เป็นไม้พุ่มขนาดเล็กใช้ส่วนเหนือดิน ไม่ระบุสารออกฤทธิ์ แต่สารสกัดมีฤทธิ์ต้านเชื้อรา

ส่วนที่ใช้: ใบ รากสดหรือแห้ง

วิธีการใช้: ตำให้ละเอียดผสมแอลกอฮอล์พอท่วมยา ทิ้งไว้ 7 วัน นำสารละลายมาทาบริเวณที่เป็น วันละ 3-4 ครั้ง จนกว่าจะหาย และทาติดต่อไปอีก 7 วัน

พลู

พลูจีน, พลูเหลือง, พลูทอง, พลูทางหลวง, พลูเขียว, ปู (เหนือ)

พลูเป็นไม้เลื้อย ในวงศ์พริกไทย ลำต้นมีข้อปล้อง ใบรูปหัวใจ คนเฒ่าคนแก่ใบสดใช้รับประทานกับหมากและปูนแดง

ส่วนที่ใช้: การนำมาใช้ประโยชน์ใบตำให้ละเอียดผสมเหล้า หรือคั้นน้ำทาแก้ผื่นลมพิษ ใบมีน้ำมันหอมระเหย ประกอบด้วยสาร Chavicol และ Eugenol มีฤทธิ์เป็นยาชา สามารถบรรเทาอาการคัน และฆ่าเชื้อโรคบางชนิด

วิธีการใช้: อาการแพ้จากแมลงกัดต่อยใช้ใบพลูสด 1-2 ใบ ตำให้ละเอียดผสมเหล้าขาวพรมใช้น้ำ ทาบริเวณที่บวมอักเสบจากแมลงกัดต่อย โรคกลาก เกื้อนใช้ใบพลูสดตำให้ละเอียดผสมเหล้าขาวพรม คั้นเอาน้ำทาบริเวณที่เป็นวันละ 4-5 ครั้ง จนกว่าจะหายแล้วทาต่ออย่างน้อย 7 วัน

ผักบุงทะเล

เป็นไม้เลื้อย วงเดียวกับผักบุง เจริญเติบโตดินทราย จึงพบเห็นในชายทะเลจึงการนำมาใช้ประโยชน์จากพิษภัยทางทะเล

ส่วนที่ใช้: ใบ ใช้ทาภายนอกแก้แผลเรื้อรัง พิษจากแมงกะพรุน

วิธีการใช้: ใบสดตำให้ละเอียด คั้นเอาน้ำทาบริเวณที่โดนแมงกะพรุน หรือแช่เหล้าทา กากนำมาพอกบริเวณที่เป็นได้ด้วย พบสารที่ออกฤทธิ์ต้านพิษคือ Damascenone ใช้แก้แพ้ผิวหนัง ใช้ใบ และเถาสด 1 กำมือ ตำให้ละเอียด คั้นเอาน้ำทาบริเวณที่เกิดอาการแพ้ วันละ 3 ครั้ง จนกว่าจะหาย

มะคำดีควาย

ประจำตำควาย สัมปอวยเทศ (เชียงใหม่) ชะแซ ผะเหี่ยง-แม่ฮ่องสอน) คำดีควาย (ใต้) มะซึก (เหนือ) มะคำดีควายเป็นไม้ยืนต้น

ส่วนที่ใช้: นำผลมาใช้ประโยชน์ผลแก่มีสารสำคัญกลุ่ม Saponin ซึ่งมีคุณสมบัติทำให้เกิดฟอง มีฤทธิ์ฆ่าเชื้อรา จึงมักพบทำเป็นแชมพูสระผม

วิธีการใช้: ผลสดหรือแห้ง นำมาตำให้ละเอียด ใช้พอกหรือเอามาละลายน้ำล้างแผล แก้โรคผิวหนัง ชันนะตุ รังแค

อัญชัน

เป็นไม้เลื้อยตระกูลถั่ว ดอกสีม่วง-ม่วง จนถึงน้ำเงินเข้ม ซึ่งเกิดจากสาร anthocyanins มีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระที่ดีช่วยในการงอกของเส้นผม

ส่วนที่ใช้: ดอก

วิธีการใช้: ดอกขยำกับน้ำ อาจผสมมะคำดีควายใช้สระผมได้

คราม

เป็นไม้เลื้อยตระกูลถั่ว ดอกสีม่วง ใบนำมาใช้ประโยชน์ในการย้อมสี ย้อมผ้า และสามารถใช้ในการย้อมผม โดย

ส่วนที่ใช้: ใบ

วิธีการใช้: นำผงใบผสมน้ำ หมักผมไว้อย่างน้อย 1-2 ชม แล้วค่อยล้างออก